

**AFFEKTIEWE FAKTORE WAT MET UITVOERENDE KUNS OP
SEKONDÊRE SKOOLVLAK VERBAND HOU**

deur

CATHARINA ADRIANA BESTER

Voorgelê luidens die vereistes vir die graad

DOCTOR EDUCATIONIS

in die vak

SIELKUNDIGE OPVOEDKUNDE

aan die

UNIVERSITEIT VAN SUID-AFRIKA

PROMOTOR : DR G.E. PIENAAR

AUGUSTUS 2003

"Ek verklaar hiermee dat: **'Affektiewe faktore wat met uitvoerende kuns op sekondêre skoolvlak verband hou'** my eie werk is en dat ek alle bronne wat ek gebruik het deur middel van volledige verwysings aangedui en erken het."

C.A. Bester

DANKBETUIGINGS

*Juig tot eer van die Here,
almal op aarde,
wees vrolik, juig en sing!
Sing tot eer van die Here
met begeleiding van die lier,
speel op die lier en sing.
Blaas die trompet en die ramshoring,
jubel tot eer van die Here,
die Koning.*

Psalm 98:4-6

By die voltooiing van hierdie proefskrif wil ek my opregte dank en waardering betuig teenoor:

- Dr G.E. Pienaar wat as promotor opgetree het vir sy hulp en leiding.
- Karlien de Beer wat met die literatuursoektog gehelp het.
- Die hoofde van Pro Arte Alphen Park en Die Nasionale Skool vir die Kunste vir hul toestemming om die vraelyste by die leerders af te neem.
- Lorraine van der Merwe vir die tik van die proefskrif.
- My man Garfield vir sy hulp met die empiriese ondersoek en die statistiese ontledings.
- My pa, Prof Hans Kotzé, wat die taalversorging behartig het.

C.A. BESTER

7 Augustus 2003

Opgedra aan Garfield

Kuns is die objektivering van gevoel

Suzanne K Langer

AFFEKTIEWE FAKTORE WAT MET UITVOERENDE KUNS OP SEKONDÊRE SKOOLVLAK VERBAND HOU

deur C.A. Bester

Graad : Doctor Educationis
Vak : Sielkundige Opvoedkunde
Universiteit : Universiteit van Suid-Afrika
Promotor : Dr. G.E. Pienaar

OPSOMMING

In uitvoerende kuns (musiek, dans en drama) speel affektiewe faktore nie alleen 'n rol tydens die uitvoering van 'n werk nie, maar is teenwoordig vandat 'n werk gekies word totdat die uitvoering afgehandel is. Om die deurlopende teenwoordigheid van affektiewe faktore in die uitvoerende kuns te analiseer, is 'n literatuurstudie onderneem waarin die affektiewe vereistes van musiek-, dans- en dramawerke in verskillende styltydperke geïdentifiseer is. Die affektiewe implikasies van adolessente ontwikkeling in 'n uitvoerende kunskonteks is ook nagevors.

Die vernaamste affektiewe veranderlikes wat die uitvoerende kunsleerder kan beïnvloed blyk motivering, stres, angs en selfkonsep te wees. 'n Vraelys is ontwikkel waarmee hierdie faktore in 'n musiek-, dans- en dramakonteks gemeet kan word.

'n Empiriese ondersoek is uitgevoer waarby 297 leerders betrek is. Met behulp van die empiriese gegewens kon die betroubaarheid

en geldigheid van die vraelys bepaal word. Norme vir die vraelys is ook ontwikkel.

Hipoteses oor die rol van affektiewe faktore in uitvoerende kuns is statisties getoets. Die hipoteses het gehandel oor die onderlinge verband tussen verskillende affektiewe faktore, die rol van affektiewe faktore in die verskillende uitvoerende kunsrigtings, die ontwikkeling van affektiewe faktore gedurende die sekondêre skooljare, die verband tussen affektiewe faktore en prestasie in 'n kunsrigting asook die rol van ander veranderlikes soos geslag, sosiale verhoudinge en huislike omstandighede.

Aanbevelings is aan onderwysers, ouers en leerders gemaak. Die aanbevelings berus op die verhoging van motivering en selfkonsep asook die vermindering van angs en stres.

AFFECTIVE FACTORS WHICH RELATE TO PERFORMING ARTS ON SECONDARY SCHOOL LEVEL

by C.A. Bester

Degree : Doctor Educationis
Subject : Psychology of Education
University : University of South Africa
Promoter : Dr. G.E. Pienaar

SUMMARY

In the performing arts (music, dance and drama) affective factors do not only play a role during the performance of a work, but are present from the moment when a work is selected up to the completion of the performance. In order to analyse the continuous presence of affective factors in the performing arts, a literature study was undertaken in which the affective requirements of music, dance and drama works in different style periods were identified. The affective implications of adolescent development in a performing arts context were also researched.

The most important affective factors which can influence the arts learner seem to be motivation, stress, anxiety and self-concept. A questionnaire was developed to measure these factors in a music, dance and drama context.

An empirical investigation was carried out involving 297

learners. With the data obtained from the empirical investigation the reliability and validity of the questionnaire could be determined. Norms were also developed for the questionnaire.

Hypotheses on the role of affective factors in the performing arts were tested statistically. The hypotheses dealt with the underlying relationship between the different affective factors, the role of affective factors in the different performing arts, the development of affective factors during the secondary school years, the relationship between affective factors and achievement in an art field as well as the role of other variables such as gender, social relations and home circumstances.

Recommendations were made to teachers, parents and learners. The recommendations are aimed at the enhancement of motivation and self-concept as well as the reduction of anxiety and stress.

INHOUDSOPGAWE

HOOFSTUK 1

PROBLEEMSTELLING EN NAVORSINGSVERLOOP

1.1	BEWUSWORDING VAN DIE PROBLEEM	1
1.2	FORMELE PROBLEEMSTELLING	11
1.3	DIE DOEL VAN DIE ONDERSOEK	12
1.4	DIE PROGRAM WAT GEVOLG GAAN WORD	13

HOOFSTUK 2

UITVOERENDE KUNSVORME EN DIE ROL VAN DIE AFFEKTIEWE

2.1	INLEIDING	16
2.2	MUSIEK	17
2.2.1	Styltydperke in musiek	17
2.2.2	\n Beknopte oorsig van die uitvoerende musiekkurikulum (graad 8-12)	18
2.2.3	Barok styltydperk (1600 - 1750)	19
2.2.3.1	Algemene kenmerke van die Barok styltydperk	20
2.2.3.2	Enkele belangrike Barokkomponiste	21
2.2.3.3	Die rol van die affektiewe ten opsigte van die Barok tydperk	22
2.2.4	Klassieke styltydperk (1750 - 1815)	23
2.2.4.1	Algemene kenmerke van die Klassieke styltydperk	24
2.2.4.2	Enkele belangrike Klassieke komponiste	25
2.2.4.3	Die rol van die affektiewe ten opsigte van die Klassieke tydperk	26
2.2.5	Romantiese styltydperk (1820 - 1900)	27

2.2.5.1	Algemene kenmerke van die Romantiese styltydperk	28
2.2.5.2	Enkele belangrike Romantiese komponiste	30
2.2.5.3	Die rol van die affektiewe ten opsigte van die Romantiese styltydperk	30
2.2.6	Moderne styltydperk (1900 tot vandag)	31
2.2.6.1	Algemene kenmerke van die Moderne styltydperk	34
2.2.6.2	Enkele belangrike Moderne komponiste	35
2.2.6.3	Die rol van die affektiewe ten opsigte van die Moderne styltydperk	36
2.3	DANS	37
2.3.1	Styltydperke in dans	38
2.3.2	'n Beknopte oorsig van die uitvoerende danskurrikulum (graad 8-12)	38
2.3.3	Die Romantiese styltydperk (1828 - 1843)	39
2.3.3.1	Algemene kenmerke van die Romantiese Styltydperk	40
2.3.3.2	Enkele belangrike Romantiese ballette	41
2.3.3.3	Die rol van die affektiewe ten opsigte Van die Romantiese styltydperk	41
2.3.4	Die Klassieke styltydperk (1844-1900)	42

2.3.4.1	Algemene kenmerke van die Klassieke styltydperk	43
2.3.4.2	Enkele belangrike Klassieke ballette	44
2.3.4.3	Die rol van die affektiewe ten opsigte Van die Klassieke styltydperk	44
2.3.5	Die Russiese styltydperk (1910 - 1930)	45
2.3.5.1	Algemene kenmerke van die Russiese styltydperk	46
2.3.5.2	Enkele belangrike ballette van die Russiese styltydperk	46
2.3.5.3	Die rol van die affektiewe ten opsigte van die Russiese styltydperk	47
2.3.6	Die Moderne styltydperk (1931 tot vandag)	48
2.3.6.1	Algemene kenmerke van die Moderne styltydperk	48
2.3.6.2	Enkele belangrike ballette van die Moderne styltydperk	50
2.3.6.3	Die rol van die affektiewe ten opsigte van die Moderne styltydperk	50
2.4	DRAMA	51
2.4.1	Styltydperke in drama	52
2.4.2	'n Beknopte oorsig van die uitvoerende dramakurrikulum (graad 8-12)	53

2.4.3	Die Griekse (534 v.C. - 230 v.C.) en Romeinse drama (230 v.C. - 500 n.C.)	54
2.4.3.1	Algemene kenmerke van die Griekse en Romeinse dramas	55
2.4.3.2	Enkele belangrike Griekse en Romeinse dramaturge	56
2.4.3.3	Die rol van die affektiewe ten opsigte van Griekse en Romeinse drama	57
2.4.4	Die Middeleeuse of Elizabethaanse Engelse drama (1550 - 1642)	57
2.4.4.1	Algemene kenmerke van die Elizabethaanse Engelse drama en sewentiende eeuse Franse drama	59
2.4.4.2	Enkele belangrike Elizabethaanse dramaturge	60
2.4.4.3	Die rol van die affektiewe ten opsigte van Elizabethaanse drama	60
2.4.5	Commedia dell'Arte (1575 - 1790) en Melodrama (1800 - 1850)	61
2.4.5.1	Algemene kenmerke van Commedia dell'Arte en Melodrama	62
2.4.5.2	Enkele belangrike Commedia dell'Arte en Melodrama dramaturge	63
2.4.5.3	Die rol van die affektiewe ten opsigte van Commedia dell'Arte en Melodrama	64

2.4.6	Modernisme (1850 - 1925)	64
2.4.6.1	Algemene kenmerke van Modernisme	67
2.4.6.2	Enkele belangrike Modernistiese dramaturge	68
2.4.6.3	Die rol van die affektiewe ten opsigte van Modernisme	69
2.4.7	Epiese Teater, Teater van Wreedheid en Absurde Teater (1920 - 1960)	70
2.4.7.1	Algemene kenmerke van die Epiese Teater, Teater van Wreedheid en Absurde Teater	72
2.4.7.2	Enkele belangrike dramaturge van die Epiese Teater, Teater van Wreedheid en Absurde Teater	74
2.4.7.3	Die rol van die affektiewe ten opsigte van die Epiese Teater, Teater van Wreedheid en die Absurde Teater	74
2.4.8	Hedendaagse Teater (1960 tot vandag)	75
2.4.8.1	Algemene kenmerke van die Hedendaagse Teater	77
2.4.8.2	Enkele belangrike Hedendaagse dramaturge	78
2.4.8.3	Die rol van die affektiewe ten opsigte van die Hedendaagse Teater	78
2.5	ALGEMENE GEVOLGTREKKING	79

HOOFSTUK 3

DIE ADOLESSENT AS UITVOERENDE KUNSLEERDER

3.1	INLEIDING	81
3.2	FISIEKE ONTWIKKELING	82
3.2.1	Fisieke ontwikkeling by seuns	83
3.2.1.1	Seuns wat vroeg ontwikkel	83
3.2.1.2	Seuns wat laat ontwikkel	84
3.2.1.3	Affektiewe implikasies van fisieke veranderinge by seuns in 'n uitvoerende kunskonteks	85
3.2.2	Fisieke ontwikkeling by dogters	88
3.2.2.1	Dogters wat vroeg ontwikkel	89
3.2.2.2	Dogters wat laat ontwikkel	89
3.2.2.3	Affektiewe implikasies van fisieke veranderinge by dogters in 'n uitvoerende kunskonteks	90
3.3	INTELLEKTUELE ONTWIKKELING	92
3.3.1	Psigometriese benadering	94
3.3.2	Kognitiewe benadering	95

3.4	PERSOONLIKHEIDSONTWIKKELING	100
3.4.1	C J Jung	102
3.4.1.1	Psigiese vlakke	102
3.4.1.2	Psigologiese tipes	105
3.4.1.3	Implikasies van Jung se teorie vir die uitvoerende kunsleerder	107
3.4.2	G A Kelly	109
3.4.3	A H Maslow	112
3.5	SOSIALE ONTWIKKELING	117
3.5.1	Ouer-kindverhouding	118
3.5.2	Onderwyser-leerdersverhouding	120
3.5.3	Verhouding met medeleerders	123
3.6	ALGEMENE GEVOLGTREKKING	126

HOOFSTUK 4

AFFEKTIEWE VERANDERLIKES WAT MET UITVOERENDE KUNS VERBAND HOU

4.1	INLEIDING	130
4.2	MOTIVERING	131
4.2.1	Die begrip motivering	131
4.2.2	Enkele teoretiese beskouinge van motivering	132
4.2.2.1	Behaviouristiese beskouing van motivering	132
4.2.2.2	Humanistiese beskouing van motivering	133
4.2.2.3	Kognitiewe beskouing van motivering	134
4.2.2.4	Sosiale beskouing van motivering	136
4.2.3	Navorsing oor motivering in die uitvoerende kunste	138
4.3	STRES	139
4.3.1	Die begrip stres	139
4.3.1.1	Stressors	140
4.3.1.2	Reaksies op stresvolle situasies	142
4.3.2	Enkele teoretiese beskouinge van stres	144

4.3.2.1	Hans Selye	144
4.3.2.2	R S Lazarus	146
4.3.2.3	Die Michigan-benadering tot stres	148
4.3.3	Navorsing oor stres in die uitvoerende kunste	149
4.4	ANGS	150
4.4.1	Die begrip angs	150
4.4.2	Skeidingsangs	151
4.4.3	Obsessief-kompulsiewe gedrag	152
4.4.4	Algemene angsversteuring of oorangstigtheid	153
4.4.5	Navorsing oor angs in die uitvoerende kunste	154
4.5	SELFKONSEP	157
4.5.1	Die begrip selfkonsep	157
4.5.2	Enkele teoretiese beskouinge oor die selfkonsep	158
4.5.2.1	W James	158
4.5.2.2	C Cooley	159
4.5.2.3	C Rogers	160
4.5.2.4	G Allport	161

4.5.3	Navorsing oor selfkonsep in die uitvoerende kunste	163
4.6	ALGEMENE GEVOLGTREKKING	165

HOOFSTUK 5

DIE METODE VAN EMPIRIESE ONDERSOEK

5.1	INLEIDING	168
5.2	HIPOTESSES	169
5.2.1	Hipotese 1	169
5.2.2	Hipotese 2	170
5.2.3	Hipotese 3	170
5.2.4	Hipotese 4	172
5.2.5	Hipotese 5	173
5.2.6	Hipotese 6	174
5.2.7	Hipotese 7	175
5.2.8	Hipotese 8	177
5.2.9	Hipotese 9	178
5.3	NAVORSINGSONTWERP	179
5.3.1	Die steekproef	180
5.3.2	Meetinstrumente	183
5.3.2.1	Die ontwikkeling van 'n eie meetinstrument	184

5.3.2.2	Die meting van ander veranderlikes	198
5.3.3	Prosedures wat tydens die empiriese ondersoek gevolg is	201

HOOFSTUK 6

RESULTATE VAN DIE EMPIRIESE ONDERSOEK

6.1	INLEIDING	204
6.2	ITEMANALISE	205
6.3	BETROUBAARHEID VAN DIE VRAELYS	212
6.4	GELDIGHEID VAN DIE VRAELYS	213
6.5	DIE BEPALING VAN NORME VIR DIE ONDERSKEIE AFDELINGS VAN DIE VRAELYS	215
6.6	TOETSING VAN DIE HIPOTEESES	219
6.6.1	Hipotese 1	219
6.6.2	Hipotese 2	222
6.6.3	Hipotese 3	224
6.6.4	Hipotese 4	228
6.6.5	Hipotese 5	232
6.6.6	Hipotese 6	238
6.6.7	Hipotese 7	241
6.6.8	Hipotese 8	243
6.6.9	Hipotese 9	246
6.7	GEVOLGTREKKING	249

HOOFSTUK 7

OPVOEDKUNDIGE IMPLIKASIES EN AANBEVELINGS

7.1	INLEIDING	253
7.2	AANBEVELINGS	254
7.2.1	Aanbevelings op grond van die resultate van die empiriese ondersoek	254
7.2.2	Aanbevelings op grond van die ondersoek in die geheel	257
7.2.2.1	Motivering	257
7.2.2.2	Stres	261
7.2.2.3	Selfkonsep	265
7.2.2.4	Angs	268
7.3	SAMEVATTENDE EVALUERING VAN DIE ONDERSOEK	270
7.4	MOONTLIKHEDE VIR VERDERE NAVORSING	272

BIBLIOGRAFIE

BYLAAG

LYS VAN TABELLE

Tabel 5.1	Getal leerders en die geslag van die leerders in elke graad van die onderskeie kunsrigtings	181
Tabel 5.2	Huistaal van die leerders	182
Tabel 5.3	Items vir elk van die affektiewe veranderlikes	194
Tabel 5.4	Die betroubaarheid van die MBTI se onderskeie skale	200
Tabel 6.1	Itemanalise van die items wat motivering meet	206
Tabel 6.2	Itemanalise van die items wat stres meet	207
Tabel 6.3	Itemanalise van die items wat angs meet	208
Tabel 6.4	Itemanalise van die items wat selfkonsep meet	209
Tabel 6.5	Itemanalise van die items wat onderwyser-leerdersverhouding meet	210
Tabel 6.6	Itemanalise van die items wat verhouding met medeleerders meet	211
Tabel 6.7	Betroubaarheidskoëfisiënte van die onderskeie afdelings van die vraelys	213
Tabel 6.8	Staneges vir motivering	216

Tabel 6.9	Staneges vir stres	216
Tabel 6.10	Staneges vir angs	217
Tabel 6.11	Staneges vir selfkonsep	217
Tabel 6.12	Staneges vir onderwyser-leerderverhouding	218
Tabel 6.13	Staneges vir verhouding met medeleerders	218
Tabel 6.14	Korrelasiekoëfisiënte tussen die affektiewe faktore (Musiekleerders)	219
Tabel 6.15	Korrelasiekoëfisiënte tussen die affektiewe faktore (Dansleerders)	220
Tabel 6.16	Korrelasiekoëfisiënte tussen die affektiewe faktore (Dramaleerders)	220
Tabel 6.17	Motivering van leerders in die drie uitvoerende kunsrigtings	222
Tabel 6.18	Stres van leerders in die drie uitvoerende kunsrigtings	223
Tabel 6.19	Angs van leerders in die drie uitvoerende kunsrigtings	223
Tabel 6.20	Selfkonsep van leerders in die drie uitvoerende kunsrigtings	223
Tabel 6.21	Verskil in voorkeure van ekstroverte en introverte	225
Tabel 6.22	Verskil in voorkeure van denk/ gevoelsgeoriënteerde persone	226

Tabel 6.23	Verskil in voorkeure van waarneming/ intuïtiefgeoriënteerde persone	227
Tabel 6.24	Verskil in voorkeure van oordeel/ persepsiegeoriënteerde persone	228
Tabel 6.25	Korrelasie tussen prestasie en affektiewe faktore (Musiekleerders)	229
Tabel 6.26	Korrelasie tussen prestasie en affektiewe faktore (Dansleerders)	229
Tabel 6.27	Korrelasie tussen prestasie en affektiewe faktore (Dramaleerders)	230
Tabel 6.28	Motivering van musiekleerders in die verskillende grade	232
Tabel 6.29	Stres van musiekleerders in die verskillende grade	233
Tabel 6.30	Angs van musiekleerders in die verskillende grade	233
Tabel 6.31	Selfkonsep van musiekleerders in die verskillende grade	233
Tabel 6.32	Motivering van dansleerders in die verskillende grade	234
Tabel 6.33	Stres van dansleerders in die verskillende grade	234
Tabel 6.34	Angs van dansleerders in die verskillende grade	235

Tabel 6.35	Selfkonsep van dansleerders in die verskillende grade	235
Tabel 6.36	Motivering van dramaleerders in die verskillende grade	236
Tabel 6.37	Stres van dramaleerders in die verskillende grade	236
Tabel 6.38	Angs van dramaleerders in die verskillende grade	236
Tabel 6.39	Selfkonsep van dramaleerders in die verskillende grade	237
Tabel 6.40	Affektiewe verskille tussen seuns en dogters (Musiekleerders)	238
Tabel 6.41	Affektiewe verskille tussen seuns en dogters (Dansleerders)	239
Tabel 6.42	Affektiewe verskille tussen seuns en dogters (Dramaleerders)	239
Tabel 6.43	Korrelasie tussen onderwyser-leerdersverhouding en affektiewe faktore (Musiekleerders)	241
Tabel 6.44	Korrelasie tussen onderwyser-leerdersverhouding en affektiewe faktore (Dansleerders)	242
Tabel 6.45	Korrelasie tussen onderwyser-leerdersverhouding en affektiewe faktore (Dramaleerders)	242

Tabel 6.46	Korrelasie tussen leerder-medeleerder- verhouding en affektiewe faktore (Musiekleerders)	244
Tabel 6.47	Korrelasie tussen leerder-medeleerder- verhouding en affektiewe faktore (Dansleerders)	244
Tabel 6.48	Korrelasie tussen leerder-medeleerder- verhouding en affektiewe faktore (Dramaleerders)	245
Tabel 6.49	Affektiewe verskille tussen groep A en groep B (Musiekleerders)	247
Tabel 6.50	Affektiewe verskille tussen groep A en groep B (Dansleerders)	247
Tabel 6.51	Affektiewe verskille tussen groep A en groep B (Dramaleerders)	248